

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; P. Groen, Rotterdam; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Ds J. Meester, Haariemmermeer; Mr J. Meulink, Enschedé; Dr G. K. Schoop, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; Ds J. P. v. d. Stoel, Groningen; D. Stroot, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visé, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 14, Kampen
Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes

Postrekening No. 406010 — Telefoon 2424
BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES
Ingevolge postwetgeving B.P.P. no. 6555 verschijnt deze uitgave wekelijks en is de omvang van dit nummer 8 pag., forma. 30 x 41 1/2 cm.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling
Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar
Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent

BEZWAARDEN

over en onder de synodocratie 53

De friese predikanten. II.

We zetten ons verhaal over den strijd van de friese predikanten tegen de handelingen der leer-uitsprakenmakende en uitwerpende synodes voort.

Met hun bezwaarschrift inzake de dogmatische kwestie boekte deze groep van bezwaarden — evenals hun vele collega's requestanten — weinig succes.

De buitengewone synode van Utrecht schreef hun, dat van hun bezwaren „ernstig kennis genomen werd“, maar dat zij van oordeel was, dat, nu zij de leeruitspraken van 1905 en 1942 inmiddels had vervangen, „niet alleen de bezwaren tegen de uitspraken van 1905 en 1942, doch ook die tegen den inhoud van Toelichting, Praedadvies en Zestien punten hun actualiteit verloren hebben, en dat met de nieuwe leeruitspraak dit tevens het antwoord der synode op de meeste van deze bezwaren is“.¹⁾

In dit antwoord komt heel de misère van de vervangingshistorie nog opnieuw en weerzinwekkend voor ons te staan.

Een synode vaardigt een aantal uitspraken als „godelijke waarheden“ uit en legt ze blindend op. Ze verduidelijkt ze vervolgens op allerlei manier. Schorst bovendien een aantal menschen, die het daarmee niet eens zijn. Massa's bezwaarschriften worden tegen dit gedoe ingediend. Haar opvolgster zet dan een nieuwe formule in elkaar met de uitdrukkelijke verzekering, dat ze den zakelijken inhoud van de vroegere uitspraken volkomen handhaaft. Ze laat, volkomen in overeenstemming met deze verklaring, alle vroeger geschorste ambtsdragers rustig onder hun vonnis. Ja, ze verklaart zelfs nog eens uitdrukkelijk, dat die schorsingen heel goed zijn geweest. Maar ze schrijft tegelijk heel laconiek aan alle bezwaarden, dat door de aanvaarding van de vervangingsformule al de bij haar ingediende bezwaren hun actualiteit hebben verloren!

Aldus de stijl van de kerke Christi, anno Domini 1946.

Terwijl op deze wijze de dogmatische bezwaren der Friezen aan kant werden geschoven, kregen zij ook op hun kerkrechtelijke eveneens nul op het request.

Het zal bij wie dit verneemt geen verwondering wekken, dat de friese predikanten hun strijd na dezen wonderlijken gang van zaken niet staakten.

Na afloop van de utrechtsche synode samenkomend om de situatie te bespreken, kwamen zij eerst overeen in te gaan op het tot hen gerichte verzoek met synodale deputaten samen te spreken. Deze samenspreking vond plaats 18 April 1946. Ze schonk evenwel geen bevrediging. En daarom besloten zij op een volgende samenkomst zich tot de volgende synode, die van Zwolle, te wenden „om in dien weg te werken voor sanering van de dogmatische situatie, herstel van het geschonden recht, revisie van verschillende besluiten en hereniging in den weg van liefde, waarheid en recht“.²⁾

In het toen door hen bij de zwolsche synode ingediende „Getuigenis en gravamen“ richtten deze bezwaarden zich nog scherper tegen wat geschied was dan in hun eerste bezwaarschrift.

¹⁾ Acta, p. 123 en art. 123.

²⁾ Idem, p. 14.

Ze wezen er allereerst op, dat bij de afvaardiging naar de buitengewone synode van Utrecht er „zoo angstvallig mogelijk voor gewaakt is, dat ernstig bezwaarden naar deze synode werden afgevaardigd“. Daardoor werd „de waarde van het in appél gaan zeer verminderd, ten deele zelfs illusoir“. De minderheid in de kerken was „eenvoudig machteloos gemaakt“. Er werd „zonder hen over hen gehandeld“. Zoo had de eenparigheid van de pas gehouden synode „weinig betekenis“. Zelfs werd het blijkbaar niet noodig geacht de bezwaarden „te hooren voor er besluiten werden genomen“. Tegen deze „eenszijdigheid en partijdigheid in de leiding van ons kerkelijk leven“ verheffen nu deze predikanten hun stem en zij wijzen „dit kwaad“ aan als een van „de groote oorzaken van de ellende, waarin ons kerkelijk leven gekomen is“.³⁾

Buitengewoon belangrijk is ook wat zij opmerken over de dogmatische kwestie.

De buitengewone Synode van Utrecht had verklaard, dat zij den „zakelijken inhoud“ van de verklaringen van 1905 en 1942 ook in haar vervangingsformule ten volle handhaafde. Maar wat is die zakelijke inhoud? Toelichting en Praedadvies hadden die op synodaal bevel en onder synodale goedkeuring duidelijk geformuleerd. Hielden die officiële geschriften dus hun vroegere betekenis? Maar hoe was deze synodale verklaring dan te rijmen met de „verruiming“, welke de vervangingsformule blijkbaar toch ook wilde geven? Toen de friese predikanten met de synodale deputaten samenspraken hadden dezen verklaard, dat Toelichting, Praedadvies en Zestien punten geheel vervallen en verdwenen waren en de zakelijke inhoud van 1905 en 1942 alleen en uitsluitend te vinden was in de Nieuwe Verklaring.

Maar dacht de Synode ook zoo?

En zij verzoeken daarom aan de komende synode van Zwolle een duidelijke bevestiging van wat de deputaten in dezen hadden beweerd.

Behalve deze vraag hebben de friese predikanten er evenwel nog een paar.

In de vervangingsformule komt de clausule voor dat volgens het woord van God „de kinderen der geloovigen zoowel als de volwassenen in het verbond Gods en in zijn gemeente begrepen, en in Christus geheiligd (zijn), zoodat zij deel hebben aan de belofte en gesteld zijn onder den eisch des verbonds. Tevens leert ons de Schrift, dat niet allen Israël zijn, die uit Israël zijn. Nochtans moet de Kerk, daar het haar niet gegeven is over het verborgene te oordeelen, geen onderscheid maken tusschen leden en leden, doch, bouwende op Gods belofte en overeenkomstig het spreken der Schrift, de kinderen, tenzij zij zich als ongeloofigen openbaren, beschouwen en behandelen als zulken, die deelen in de wederbarende genade van den Heiligen Geest“.

Maar deze woorden zijn, vooral in verband met de synodale verzekering dat de zakelijke inhoud van de oude verklaring in de nieuwe geheel en al werd overgenomen, allesbehalve duidelijk!

Vooreerst komt bij de overweging daarvan de vraag op: wil deze eisch om de kinderen te beschouwen

en te behandelen als zulken die deelen in de wederbarende genade des Geestes alleen maar een bejegeningssnorm zijn en geeft ze dus de vrijheid bij den doop niets te „veronderstellen“ — geen geloof, inwendige genade, wedergeboorte o.i.d.? Met andere woorden: is de leer van de veronderstelde wedergeboorte werkelijk heelmaal weggevaagd?

Voorts wanneer in bovengenoemde uitspraak weer wordt gesproken over het in „Christus-geheiligd-zijn“ van de kinderen der geloovigen, mogen deze woorden dan ook zoo worden gelezen als de bezwaarden dat doen in hun bekende „Verklaring van Gevoelen“, dus als de aanduiding van een allen kinderen gelijk te toekomstende verbondsheiligheid? Of moeten ze worden opgevat zooals het Praedadvies dat doet, namelijk als de aanduiding van een „inwendige heilichheid“, welke alleen aan de uitverkorenen toekomt?

In de derde plaats: als in de vervangingsformule verklaard wordt, dat de kinderen der geloovigen zoowel als de volwassenen in het verbond Gods en in de gemeente begrepen zijn, mag dan voor de kinderen gelezen worden alle kinderen?

En: als gezegd wordt, dat de kinderen zoowel als de volwassenen deel hebben aan de belofte des verbonds, mag dan dit ook zoo worden opgevat, dat aan alle genoemde kinderen de volle verbondsbelofte toekomt?

En ten slotte: ligt in de woorden „rekenende niet „de kinderen des vleesches“ doch „de kinderen der belofte“ voor het zaad“, gelezen in het verband waarin zij voorkomen, weer niet opgesloten, dat het verbond toch eigenlijk alleen met de uitverkorenen is opgericht, waardoor zij voor deze bezwaarden beslist onaanvaardbaar worden? Of behoeft men er dat niet in te lezen?

Ieder zal inzien dat deze vragen zeer belangrijk zijn. Zij wijzen haarfijn de dubbelzinnigheden der vervangingsformule aan. En zij noemen precies de in geding zijnde punten — die „vrijheid“ vragende, waarvoor de bezwaarden steeds hebben gestreden.

De synodale deputaten hadden in hun samenspreking met de friese predikanten verklaard, dat zij op deze

INHOUD

Hoofdartikel Bezwaarden over en onder de synodocratie, 53.

Uit de Schrift Geloof en zien (Joh. 11:40).

Kerkelijk leven „Roepen“ of „noemen“, 2;
Het gebed van den wetende;
Open Brief (2) aan ds B. A. Bos.

Politieke en De crisis van het gezag in het Sociale leven bedrijfsleven, 6.

Boekbespreking De boeken van Samuel I;
De Psalmen II;
Het Boek de Prediker.

Stemmen Het Nederlandsch Bijbeigenoot-
uit onze Kerken schap en de Nederlandsche taal,
Groninger Brieven

Perschoon Correspondentie met ds B. A. Bos;
De pilaren en vastigheid der waar-
heid, opgetrokken uit losse stuk-
ken, bestreken met looze kalk;
„Christian Reformed“ gezucht;
Rectificatie.

Kerknieuws

vragen geen antwoord konden geven, omdat de Synode zich daarvoor óók niet had uitgesproken. Zij meenden evenwel, dat men hier te maken had met de libertas prophetandi, waarvoor de synode ruimte wilde laten en dat naar hun overtuiging de opvattingen, die in de genoemde vragen tot uitdrukking kwamen, niet als strijdig met de Nieuwe Verklaring moesten worden gekwalificeerd.

Wanneer dat inderdaad zoo zou zijn — aldus deze bezwaarden —, wanneer dus inderdaad de opvattingen, zooals die in de „Verklaring van Gevoelen” der bezwaarden werden geformuleerd, onder de viguer van de Vervangingsformule recht van bestaan zouden hebben in de Kerken, dan moet dat door de Synode ook duidelijk worden uitgesproken en algemeen bekend gemaakt. „Dat zou op dogmatisch gebied zeer de rust bevorderen en veel oneenigheid, verwarring en onklarheid wegnemen”.

En een dergelijk verzoek richten ze dan ook tot de zwolsche synode.

Als men deze vragen voor het eerst leest, raakt men in hevige spanning.

De hier door de friesche predikanten aangeraakte kwestie is immers de kern van het geheele conflict!

Wanneer de Synode in 1944 hetzelfde zou hebben verklaard als de deputaten aan deze predikanten verzekerden, dan zou de kerkelijke scheur nooit zijn getrokken.

En we vragen ons, dit lezend, af: wat heeft de zwolsche synode op deze precadre, allesbeheerschende vragen geantwoord? *)

Het requisitoir dat in dit „Getuigenis en gravamen” tegen de kerkrechtelijke handelingen der synode wordt ingebracht is in één woord vernietigend!

Voor alles verklaren ze nadrukkelijk, dat de vorige Synodes concrete schuld op zich hebben geladen en dat de vorige Synode dat ook had moeten uitspreken!

In 1943 werd immers plechtig geëischt, dat niets mocht worden geleerd dan wat volkomen in overeenstemming was met de nu vervangen leeruitspraken, en dat wel op poene van schorsing en afzetting en wering uit het ambt. Nu heeft de Nieuwe Verklaring de clausule omtrent het „houden voor wedergeboren” gewijzigd. Dan is evenwel volkomen duidelijk, dat de vroegere Synodes eischen hebben opgelegd, die niet mochten worden gesteld. Maar „daarmede is tevens vastgesteld, dat gezondigd is in de weringen, schorsingen en afzettingen, die voortgevloeid zijn uit de eischen der Synode, die te ver gingen”. En deze schuld der Synode maakt het dezen briefschrijvers onmogelijk zich „bij den stand van zaken betreffende de weringen, schorsingen en afzettingen neer te leggen. Ze bezwaren al te zeer onze consciëntie!” — schrijven ze.

Maar er is nog veel meer!

Nu de synode verklaarde, dat aan een meerdere vergadering „het recht niet kan worden ontzegd, op eigen initiatief een zaak als de handhaving der leer aan de orde te stellen” heeft de „subjectiviteit vrij spel en kan de Synode, los van haar lastgevers, optreden zooals zij wenscht, en de vrije kerken knechten en knevelen”. Een „toevallige meerderheid op de Synode kan met of zonder advies en leiding van hen, die op elke Synode ambtshalve aanwezig zijn en hun levens-taak vinden in de beoefening der theologische wetenschap, eigen meningen laten vaststellen en opleggen aan de kerken”.

Ook wat de synode omtrent art. 31 der Kerkenordening vaststelde is voor hen onaanvaardbaar. Nu de synode vaststelde, „dat het beslissend oordeel of de uitvoering van het besluit eener kerkelijke vergadering hangende het appél daartegen voorloopig kan worden opgeschort, in elk bijzonder geval staat aan de desbetreffende vergadering en dat het niet juist geacht moet worden voor bepaalde gevallen een algemeene regeling te treffen, die er toe zou leiden besluiten eener kerkelijke vergadering tijdelijk voor niet vast en bondig te verklaren”, heeft de synode art. 31 K.O. „voor een belangrijk deel van haar wezen en kracht beroofd” en is men het „genootschapskerkrecht genaderd”. Nu is het breken van het kerkverband noodzakelijk geworden bij een conflict tusschen een of meer kerken en een meerdere vergadering. Maar „dit kerkrecht is ruïneus en desastreus voor de kerkelijke samenleving”.

En wat de buitengewone synode over het tuchtrecht der meerdere vergaderingen uitsprak heeft eveneens „een rem tegen de hiërarchie weggenomen”. Daardoor is „de weg voor de overheersching van de kerk door de meerdere vergadering en voor oversteuning van de kerk op de meerdere vergadering” volledig opengesteld. Maar wat de Synode daaromtrent uitsprak blijft tegen de letter van artikel 79 der Kerkenordening rechtvaardig ingaan! *)

Zoo spraken de friesche predikanten.

Indien Prof. Schilder de synode met geeselen had gekastijd dan deden deze bezwaarden het met schorsing.

C. V.

*) Idem, p. 15/17.

*) Idem, p. 17 v.

GELOOF EN ZIEN

UIT DE SCHRIFT

Jezus zeide tot haar: Heb ik u niet gezegd, dat zoo gij gelooft, gij de heerlijkheid Gods zult zien? Joh. 11:40.

Christus spreekt tot de zuster van Lazarus; zij is in grooten nood. Als Hij maar thuis geweest was, ze had den dood de kamer niet zien binnenklimmen. Jezus is voor haar beseft de tegenhouder van den dood en van zijn benaauwenis, althans voor sommigen en tot op zekere hoogte. Want dat Hij van alle zieken te allen tijde den dood zal weren, dat gelooft die zuster zelve niet.

Maar als de zuster van den overledene zoo spreekt tot den vriend van het gestorven familielid, dan neemt de Heiland van de Kerk, de Middelaar Gods en der menschen het woord; dat klinkt al wat anders.

Hij herinnert die zuster van zijn overleden vriend aan een profetie van aller Verlosser.

Heb ik u niet gezegd, dat zoo ge gelooft, gij de heerlijkheid Gods zult zien?

Hier wijkt het negatieve voor het positieve, het particuliere tegenhouden van een sterfgeval wijkt voor het ambtelijke vertoonen van Gods stralende heerlijkheid.

Maar die heerlijkheid te zien, dat is een zaak van geloof. En geloof is niet wat wij (met een twijfelachtigen naam) verstaan onder „wonder-geloof”, doch geloof in de woorden van Christus.

„Wonder-geloof” als zoodanig kan volstaan met „Jezus”, die plaatselijk particulier een sterfgeval voorkomt. „Wonder-geloof”, — wel dat had die zuster van den overledene al. Als Hij thuis geweest was, toen de patient zoo ernstig er voor lag, wel zeker, dan was het niet gebeurd. Hier is niets anders dan klink-klaar „wonder-geloof” aan het woord. Het is zoo verzekerd van den realis (de bestaande werkelijkheid) dat het durft spreken in den potentialis (de onderstelde mogelijkheid).

Maar Jezus schuift dat heele wondergeloof op zij: indien gij gelooft, in „Christus” dan zult gij..... Wat zal ze?

Ze zal niet den dood zien wegjagen net precies van vóór het venstertje van een particuliere familie-woning, doch de doxa theou, de „Kabood Jahwe”, de heerlijkheid des HEEREN, die speciaal tempelplein

en heilighdommen en areopagussen der kerk bezoekt, zien komen tot zijn volk, zoo centraal, dat ook dat venstertje van dat ééne huisje er door verlicht en de kamer er mee gevuld wordt.

Indien zij gelooft aan zijn woord. Welk woord? Dat Hij niet maar incidenteel aan een particulier een „levetje” teruggeeft of een korten levensdag wat verlengt, doch permanent en centraal de opstanding en het leven I.S.

Daarom: als zij dat woord dier zelfopenbaring gelooft, dan zal ze — hoe het ook gaat met dat al gesloten graf — Gods glorie zien. Indien niet — dan zal ze zelfs met geopende graven in getale niets zien. Wel een doode die leeft, een mirakel, maar niet de glorie Gods.

En kwam 't niet net zoo uit?

Straks ging het graf open. 't Graf van Lazarus. Die het Woord geloofden zagen Gods glorie toen. De anderen niet. Lazarus' opwekking wordt de aanleiding voor het dooden van Christus, d.w.z. voor het schelden en verdoemen van de ware Glorie Gods, als een uitvaagsel der menschen. Zij bracht de crisis.

Kwam 't niet uit?

Toen op Paschen de discipelen het WOORD hoorden, toen gingen ze naar huis: ze zagen de „Kabood Jahwe” bij zich zelf, en werden zoo geprepareerd voor Pinksterfeest; op dat feest kwam immers die „Kabood Jahwe” van Kafafas naar hén verhuizen? Maar ofschoon Jeruzalem vele graven had zien opengaan en vele Lazarussen zag ten leven keeren, het bekeerde zich niet door dat wonder.

Droevé tijd, dien wij beleven. Men vraagt weer naar „wondergeloof” (Möttlingen). Men wil zonder Woord „de glorie des Heeren” zien (Buchman). En in sacramentalisme den INHOUD van konkrete beloften onttrekken. Geloof wijkt voor geloofsvigheid.

Maar het blijft zooals de zuster van den overledene het hoorde: indien gij de konkrete zelfontsluiting van den Middelaar Gods en der menschen, gelooft, ze is immers verstaanbaar, dan zullen we zien des Heeren glorie.

Hoe?

Dat is een zaak van later.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

„ROEPEN” OF „NOEMEN” II

In de besproken plaats, Rom. 9:7, kan „kalein”, zoo merkten we op, ook door „roepen” (in het aanzijn roepen) worden vertaald.

We vinden deze vertaling reeds bij veel oudere auteurs. Voor den voet weg noemen we enkele voorbeelden zonder systematisch te werk te gaan.

De Vulgata (roomsche bijbelvertaling) heeft: vocare; het woord kan zoowel „roepen” als „noemen” aanduiden. Maar voor de opvatting „roepen” kiezen onderscheiden roomsche exegeten. Maar uiteraard zegt dat niet veel.

Want dat de vertaling „noemen” vaak de voorkeur kreeg, ook bij wie het woord „kalein” overigens zoo gaarne door „roepen” weergaven, dat vindt zijn voorname oorzaak wel in het feit, dat de apostel vlak daarop spreekt van „gerekend worden”.

Wat beteekent „gerekend worden”?

Ook te dien opzichte verschillen de roomsche vertalingen. De Vulgata heeft „aestimari”: maar daarvoor kan men de vertaling met „censeri” aantreffen. „Aestimari” kan beteekenen: gehouden worden voor. Doch ook: factisch erkend als staande onder (een groep). En van „censeri” geldt hetzelfde. Het kan willen zeggen: geteld worden onder (een groep).

De litteratuur in dezen is interessant. Maar wegens plaatsgebrek moeten we ditmaal afbreken. K. S.

Het gebed van den wetende

De discussie over „samenspreking” is na de afwijzing van ons zakelijk voorstel opgeleefd.

Het leek mij eerst gewenscht, dat onze deputaten zich niet afzonderlijk daarover zouden uitspreken, voordat hun gezamenlijk antwoord gereed was.

Maar er is vooral één punt in de discussie, wat mij het zwijgen nu onmogelijk maakt.

Ik heb daarmee niet het oog op de naïeve gedachte, die van synodale zijde zoo nadrukkelijk wordt gepropageerd, en die ook bij vrijgemaakten nog wel voorkomt: dat „praten” veel gemakkelijker is dan schrijven. Wie dat meent, heeft nog weinig geleerd uit wat er de laatste jaren in kerkelijk en politiek opzicht zich heeft afgespeeld. Om nog maar te zwijgen van de vroegere historie (de besprekingen tusschen Remonstranten en Contraremonstranten zijn uiteindelijk — gelukkig! — herleid tot een „schriftelijke conferentie”, waarvan wij nog altijd de vruchten plukken). Wil men ons den last van mondelinge verhandelingen opleggen, dan moet men wel bedenken, dat de lasten

daarvan tienmaal zwaarder zijn dan van een wel overwogen schriftelijke uiteenzetting.

Intusschen, al weet ik uit lange ervaring, wat er aan een mondelinge gedachtenwisseling vastzit, toch zou ik ook daartoe persoonlijk wel bereid kunnen zijn (al was 't alleen maar om aan onwetenden eens te laten zien, hoe moeilijk een dergelijk gesprek in de praktijk onvermijdelijk zijn zal, zelfs met de beste bedoelingen en krachten als inzet).

Wat mij echter veel zwaarder benaauwt, is het andere: het punt van het „samen bidden”. En dan met name de voorslag van de synodale deputaten om prof. Schilder de eerste maal te laten voorgaan in dat gebed.

Toen mij die passage onder oogen kwam (voordat nog iemand anders van ons daarvan kennis had kunnen nemen), begon het mij te duizelen. En dat moet het geval zijn bij ieder, die zich ernstig van deze zaak rekenschap geeft.

Wat is ook weer de situatie? In 1944 heeft de synode uitgesproken (en haar volgelingen zijn er mee accoord gegaan) dat prof. Schilder zich binnen het kerkverband schuldig maakte aan de zware zonde van openbare scheurmaking. Vandaar het vonnis: zoo iemand is niet meer waardig, ons voor te gaan in den dienst des Woords en der gebeden — weg van den kansel met zulk een! De schorsing, de verlenging van den schorsingstermijn en tenslotte de afzetting lieten duidelijk zien dat het meenens was. En de naam des Heeren werd er openlijk bij aangeroepen.

Sindsdien heeft deze scheurmaker zijn „zonde” nog veel erger gemaakt (althans in de oogen der synodocraten). Hij heeft het bestaan, zijn ambtelijken dienst voort te zetten in een geëxcommuniceerde kerk, en de kerken op te roepen tot vrijmaking. Toen weergalmde de lucht van verontwaardigde kreten: wat een schande! de vrijmaking is nog tienmaal erger dan de ongehoorzaamheid aan de synode eerst al was....

En tenslotte: prof. Schilder heeft van dit alles nog geen greintje berouw getoond. Integendeel, hij dankt openlijk den Heere voor Zijn genade in dat alles. En wij, die met hem verstooten werden als het ambt onwaardig, wij danken eveneens nog steeds onzen God, dat wij op het beslissende moment de geëischte zwijgsbelofte niet gegeven hebben.

In dat alles zit dus (althans vanuit den synodalen gedachtengang gezien) een ontstellende climax van „zonde”. En prof. Schilder staat daarbij vooraan, als aarts-scheurmaker-kerkverwoester.

Maar hoe kan dan een deputatie van synodalisten officieel voorstellen: wil prof. Schilder thans Gods zegen afsmeeken over onze besprekingen?? Hoe wil men het voor den Heere verdedigen, dat aan een uit